

pravičen, da je pristavil, da posebnega nemškega davka ni, kakor je po vit. Carneriju posebna nemška npravnost. (Veselost na desni.) Da pri nas nemci plačujejo največ davka, to je vendar le zato, ker so premožnejši in več barantajo, drugi nesrečni narodi bi te davke radi zamenjali z vsem, kar se jih drži. (Živahna veselost na desni.)

Ako bi hotel o trojnih akcijskih pripomočkih, katere je poslanec dr. Menger očital vladi, namreč socialno-demagogično agitacijo z delavci in kmeti, potem vporabljenju slabosti zbornice in premikanje narodnostne meje spuščati se v nadrobnejšo polemiko, bi moral pač do jutranjega dne govoriti. Zato bom ovrgel le nekatere res neresnične stavke. Ne vem, kje je govornik pobral to, da vlada namiguje delavcem, da jim dela nekake obljube, katerih potem ne more spolniti in jih tudi spolnila ne bo. Meni se zdi nasprotno, da vlada proti delavcem in tirjatvam njihovim preosorno postopa in prav čudno je, da govornik tako ravnanje vlade graja, pri tem pa na vsa usta slavo poje nemškemu državnemu kancelarju, ki je vendar to politiko bolj izrečno in jasneje izvršil. (Prav res! na desni.)

Kar se tiče kmetov, katere vlada bojda tudi ščuje in k agrarnemu gibanju spodbuja, naj bi se gospod govornik z veliko drugimi vred vdaril ob prsi in premislil, če morda niste obe stranki, levica in desnica, nekoliko bolj ko vlada krivi pričenjajočega se gibanja kmetov, ki ste se za te dobre kmete ravnsali in jih hoteli druga drugi izpuliti, — če ni bila toliko vlada, kakor strankarski boj, ki je mogel pri kmetih vzbuditi nade, ki se ne bodo nikdar spolnile.

Ko je razpravljajal govornik slabosti parlamentarizma, sem se zelo zavzel, da je jasno kazal na ustavo in posebno na zastareli volilni red, ki daje vladi mogočnost napraviti si v državni zbornici večino. Jaz sem skoro ravno te misli, ali kako se vjema to s tem, da je gospod govornik zoper razširjenje in demokratiziranje volilnega reda glasoval, in, če se ne motim, tudi govoril? Če pa gospod poslanec dr. Menger očita vladi, da ščuje kmete in delavce, ni li v nekem stavku svojega govora prav malo poskusil, s sklicevanjem na nepristojno stanje, katero pričinja Galicija zavzimate, Čehe proti Poljakom nekoliko nahujskati? (Veselost na desni.) Ne? Toda zapazi se namen in človeka obide slaba volja. (Zopet veselost na desni.)

Govoreč o čisto nadrobnostnih zadevah je poslanec dr. Menger zopet storil enega onih naglavnih grehov in ga ponovil, ki se v enomer podedje od enega do drugega, ker je rekel, da Nemci nimajo tako izrečnega narodnostnega čutja, kakor drugi narodi.

Gospoda! Nemci so tako velik, tako mogočen narod, tako večinoma gospodujejo nad drugimi, in zdaj jih nikjer ne nadvladujejo, da je narodnostno čutje pri njih veliko močnejše, obširnejše in silnejše, kateremu ni zadosti, da varuje svoje lastne pravice, ampak v pravice drugih sega. (Tako je! Dobro na desni.) To je čisto naravno, to se ne očita nikomur, to je naravna reč. Kako li morete reči, da je narodna zavest pri vas manj razvita! To je premočno, strašno za druge (veselost na desni) in nemcem se svetuje, naj bi delali na to, kar delajo Čehi in Slovenci, da si komaj branijo svojo kožo. (Veselost.) To se mi zdi ravno tako, kakor če bi kdo Rotšildu svetoval, naj bi se vozil po konjski železnici in hodil v ljudsko kuhinjo jest, ker tako tudi pisarčki delajo, da morejo živeti. (Veselost na desni.)

Pri svojih razpravah o českem plemstvu, za katere je žel gromovito pohvalo, je pa gospod govornik pozabil vendar-le dvoje: prvič, da je čudovita naravna postava, nestatna, ako hočete, a vendar potrjena po dokazih, da se nihče ne raznarodi lajšje, kakor plemstvo; če prav

bi ravno ono moralo najbolj držati se starih tradicij, se godi to zmiraj narobe. Velike zgledje imate na poturčenem bosenskem plemstvu, na anglosaksonskem pozmagi Normanov in tudi na mnogoštevilnih rodovinah nemško-avstrijskega plemstva, ki so prišle z Irskega, Belgije, Laškega in Portugalskega. To je naravna postava. Če se tako tudi tu in tam na razne strani po Českem godi, je to le znamenje, ki se kaže povsod. Na to pa je gospod govornik rekel, da gledé neugodnega števila nemcev z ozirom na njihovo plemstvo so si Čehi plemstva še priborili; pozabil pa je le pristaviti, da so to storili le, ko je njihovo plemstvo po bitvi na „Beli gori“ poklano in pregnano bilo. (Veselost in priznanje na desni.) To je vendar nekaj, na kar se mora ozir jemati.

H koncu je gospod govornik rekel še — kar se je tudi uže stokrat ponavljalo in kar sem jaz uže desetkrat trudil se ovreči — da ministerstvo imajo v koši posebne poželjivosti in interesi strank, posebno Poljakov, in tu le in le ponavljam, da so naše glavne tirjatve od začetka sedanje dobe, toraj skoro štiri leta: izdatna vravnava rek v Galiciji, premeščenje glavnih železničnih vodstev v deželo in dopolnenje lvovskega vseučilišča, in da vsega tega dozdej nismo še dobili.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 23. aprila. — Za nekoliko, pa vendar le za malo zboljšalo se je vreme v zadnjem tednu; deževalo je nekoliko, večidel pa je pihala hladna sapa tako, da se razun nedelje ljudstvo zmiraj še rajši skriva v gorkeja zatišja stanovanj, privatnih in javnih prostorov. Enaka je tudi v državnem zboru: Dan za dnevom šolska postava, dan za dnevom, po petdnevni, temeljiti, splošni obravnavi še zmirom govori in besedovanje, katerega posluša k večjemu pešica poslancev in nekaj ljudstva na galerijah.

K reči in prav iz skušnje govorila sta kmeta Oberndorfer in Ruf; nasproti pa si služi prvi labor v čenčanju vseučilišni profesor levičarski Lustkandel. Ni ga š., da bi se on ne bil dal vpisat in ne začne skoraj govora, katerega bi ne raztegnil skoraj za celo uro ali še več, in tako je uže prav v navadi, da desnica začne pravo klicati, kedar on dobi besedo, izmed levice pa jih je tudi še nekaj, kateri mu ploskajo, misleči, da s tem desnici prav hudo zakurijo, akoravno s tako budalostjo zbornici čas kradejo, jo zadržavajo še v tem zasedanju rešiti marsikatero kmetu in obrtniku koristno predlogo, na priliko: zarad poškodovanja zarubljenih zemljišč, odpisavanja davka pri vremenskih neugodah, enega dela obrtnijske postave itd. itd. Razun tega je onim čenčarjem vse eno, ako se drago zborovanje zavleče, ako se krade dragi čas poslancem grajščakom, kmetom, obrtnikom, katerih ima skoraj vsak še tudi doma za-se, za občino ali deželo mnogo, mnogo in važnejega posla, kakor poslušati tako besedovanje, katero pa konečno vendar ne bo zabranilo, da se postava sprejme in s tem stroški za ljudsko šolo nekaj zmanjšajo, posebno pa velikansko naraščanje za prihodnost omeji, na izrejo, posebno versko izrejo otrok bolj gleda, v ta namen tudi vedenje učiteljev zunaj šole bolj natanko nadzoruje, in poleg tega pripozna občinam in deželam nekaj več pravic poleg vseh bremen, ki jih morajo tako in tako nositi.

Vsem tem premembam nasproti pa levica in pred njo in za njo časniki kričé, kakor bi se imel svet podreti, akoravno se v resnici le nekatere hude napake šolske postave v korist ljudstva in države imajo deloma

odpraviti. — Za prihodnje „Novice“ upam, da bom mogel poročati: šolska postava sprejeta tudi v tretjem branji.

Iz Gorice 16. apr. (Izv. dop. [Konec.]) Na Primorskem nimamo blaznice ne primerno velike in ne take, kakoršno novi čas zahteva. Z veliko zadovoljnostjo smo torej zaslišali vest, da je cesar privolil v ta namen sto tisoč gold. iz čistega dohodka državne loterije, ter da se določi 50.000 gold. uže iz prihodnje take loterije. — Včeraj je bila zabava v našem bralnem in podpornem društvu; ob tej priliki je imel društveni podpredsednik, gospod dr. Anton Gregorčič, podučen govor o „goriški ljudski posojilnici“, ki se po zaprekah zarad potrjenja pravil vendar kmalu ustanovi. — Gosp. Peter Rajakovič, vodja tukajšnjemu izobraževališču za učiteljice, je dobil odpust za 5 mesecev; ta čas ga bo nadomestoval mons. Jož. Marušič. O imenovanem zavodu se je uže mnogo pisalo in še več govorilo, ne ravno ugodno za dotične razmere. Ali radikalne preustrojbe še ni bilo na vrsti. — Čast. gosp. dr. Fr. Sedej, katehet pri nunah, imenovan je za začasnega profesorja svetopisemskih ved stare zaveze na mesto umrlega Št. Kocjančiča. Čast. gosp. dr. Gabrielčič, špiritual v osrednjem semenišču, imenovan je pa za začasnega vodjo temu zavodu. — Kakor tudi dopisi zadnje „Soče“ poročajo, ne prihajajo k nam samo popotni učitelji, ki slovenski ne znajo, in katerim zarad tega kmetje kar iz sob utekajo ali pa še poslušat ne pridejo, ampak tolminski okraj je dobil uže pred več časom zdravnika, ki slovenskega nič ni umel in tudi zdaj nič ne ume, zdravnika, pravim, kateremu potrebujejo povsod tolmača, da izvé, kako bolezen ima bolnik! Ali ni pri nas pravi Eldorado?

Iz Ljubljane. — Po volitvah v ljubljanski mestni zbor tolažijo se nemškutarji konstitucionalnega društva, kakor se morejo. — „Narodni stranki bi se bilo slabo godilo, ako bi se bili nasprotniki njeni volitve vdeležili“ — tako bi moral soditi nepodučen tujec, ako njihove deklaracije bere. — „Narodni ‚ultra‘ zmago slavijo, ako ravno zmage ni, ker boja ni bilo; mi kaj tacega nismo nikdar storili“ — očitajo nam na drugi strani. — Pred volitvami dopisavali in telegrafirali so po širokem svetu: „ljudska stranka postavila bo lastne kandidate in zmaga jej je gotova“ — in tako so prepevali dan za dnevom svojo in izmišljenih svojih zaveznikov moč in slavo; pa kaj je konec vsega kričanja in nezmožnega ščuvanja? Popolna in sijajna narodna zmaga, kakoršne bela Ljubljana do zdaj še ni doživela. — Iz vsega srca tedaj tudi mi kličemo zavestnim in značajnim volilcem slovenske Ljubljane: Slava Vam!

— (*K volitvi I. razreda*) prišlo je 148 volilcev. Izvoljeni so naši kandidati, gospodje: Miha Pakič s 144, Franc Kolman s 143, Janez Murnik in Franc Ravnihar pa s 140 glasovi. Lansko leto je naš kandidat v tem razredu dobil le 127 glasov, toraj bi nemškutarji ne bili zmagali, če bi se bili še tako napenjali.

— (*Idrijske mestne volitve*) povzročile so, kakor razvidimo iz različnih tamošnjih poročil, „domač prepir“, kateri le nasprotnikom našim more delati veselje. — Prijatelji, varujte se tega! Ako Vam je prišlo kaj navskriž, poravnajte se sami med seboj, nikdar pa se ne odstranite drug od drugega, da bi nasprotnik med Vami našel kaj prostora. — V dejanji pa pokažite, da ste in ostanete narodni. Kdor bi se pa v dejanji pregrešil, onega zavrnite pa odločno, in ako treba, javno. — Žalostno bi bilo, ako bi prva prilika prostega gibanja spridila narodni življ mestni v korist nasprotnikov!

— (*Rudarski viši svetnik Marko Lipold*) umrl je v Idriji pretekli ponedeljek po dolgi in mučni bolezni.

Svoj čas naroden deželni poslanec kranjski, presukal se je vsled nezaslišanega pritiska vlade Auersperg-Lasserjeve na nasprotno stran in jej zvesteji ostal do svojega konca, kakor prej narodni naši stvari. — Uradnik v svojem poslu bil je marljiv in došlo mu je za to v zadnjih dneh njegovega življenja odlikovanje cesarjevo z redom železne krone tretje vrste. — Zaprle so se groba vrata nad ranjnim, naj počiva v miru! mu kličemo obžalujoči, da nam dogodbe zadnjih let, posebno do leta 1879. ne dopuščajo, pisati o rajnkem same pohvale.

— (*Nova cesta.*) Ta nova cesta od kolodvora do mesarskega mostu je danes s kanalom vred dokončana; prav želeti bi bilo, da bi se kmalu lepe hiše na stranéh vzdignile, ker bo ta cesta velik kinč Št. Peterskega predmestja.

— (*Dr. Jaques, dunajski advokat in državni poslanec*), zgubil je pravdo zarad članka v „Slov. Nar.“ prav sramotno. Ker svojega krivičnega očitanga zoper deželnega predsednika našega ni mogel dokazati in članka slovenskega nikdar ni našel, skušal se je končno izgovarjati, da je bil oni članek beli dan zagledal v Berolinu v nemškem časniku „Echo“. Berolin in Ljubljana, pajdaž koroških in štajarskih nemškutarjev „Echo“ in „Slov. Narod“ mora tedaj eno in isto biti, kedar Jaques-u sila kola lomi.

— (*Razglas.*) Za prihod Njegovega Veličanstva presvitlega našega cesarja k šeststoletni deželni slavnosti, ki se bode obhajala letos meseca julija, vsi krogi našega mesta delajo priprav. Posebno želeti je, da p. n. gospodarji svoje hiše za to priliko od zunaj, če treba, popravijo in pobarvajo. Zato mestni magistrat opozoruje, da je požuriti se s temi zgradbenimi popravili, ker bode v zadnji čas morda manjkalo delavcev in ker bodo do 1. dne slavnostnega meseca julija t. l. morali biti odpravljeni vsi zidarski odri po ulicah ljubljanskih, da bode moči izvajati naredbe za sprejem.

Od mestnega magistrata ljubljanskega
14. dan aprila 1883.

Grasselli, župan.

— (*Razstava.*) V Nici na Francoskem bode mednarodna razstava kmetijskih, obrtnijskih in umetnih stvari. Odprla se bo 1. decembra 1883. in končala 1. maja 1884. leta. Oglasila se sprejemajo do 15. junija. Natančneje razjasnila daje trgovinska in obrtna zbornica v Ljubljani.

— (*Slovenska Matica*) udom svojim naznanja: Po pravilih Slovenske Matice plačujejo družniki v prvi polovici vsakega leta — naprej, da se njih imena natisnejo v Imeniku in da prejmejo potém knjige. V treh — štirih mesecih bode Matica razpošiljala svoje knjige za l. 1882 in 1883 skupaj in tako nadomestí, kar je doslej zamudila; zahteva se pa, da tudi njeni udje storijo svojo dolžnost, in sklenjeno je, da Spomenika ne dobí, kdor ni plačal uže za l. 1883. Da se torej Imenik prav sestavi in knjige oddájo le resničnim družbenikom, prosijo se po tej javni poti ter vabijo poverjeniki in drugi, naj pošljejo svoje doneske vsi, kateri jih še niso, za l. 1882, pa tudi za l. 1883 vsaj do 15. junija t. l., da Matica dospé tako do svojega pravega reda.

— (*„Obrtnik“*) bo naslov novemu listu, ki bo začel izhajati s 1. majam po enkrat na mesec v Ljubljani in kateremu bo vrednik krojaški mojster gospod Kunc. Kaj bo namen listu, pové uže naslov.

— (*„Lurški majnik“*) so nove Šmarnice, ki se zdaj uže dobivajo pri Giontini-ju in v katoliški bukvarni v Ljubljani, pa tudi pri gospodu pisatelju in založniku Fr. Marešiču, kaplanu v Šentvidu nad Ljubljano, po cenah, katere smo uže v predzadnjem listu navedli.

Te Šmarnice so res lepe in vredne, da si jih kupi vsak. Več danes ne moremo pisati o njih zavoljo pomanjkanja prostora.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Ponedeljek zvečer pripeljalo se je po zapadni železnici truplo nadvojvodice Marije Antoinete, hčere vojvode toskanskega Ferdinanda, katera je kot predstojnica višega samostana v Pragi, še le 24 let stara, umrla v toplicah na jugu, kamor se je šla zdraviti.

Na kolodvoru Elizabetine železnice se je truplo koj po prihodu blagoslovilo in po tem ob 1/11. uri ponoči slovesno prepeljalo po veliki cesti predmestja „Mariahilf“, cesti „Babenbergerstrasse“, od tod skozi velike vrata cesarskega dvora, skoz cesarski dvor v dvorno farno cerkev Avguštinsko.

Pred mrličem in za mrličem šla je dolga vrsta cesarskih strežajev na konjih s svetilnicami, oddelek dragonarjev, oddelek pešcev, dvorski vozovi s spremstvom mrliča; na sredi bil je krasen voz z mrličem, katerega je peljalo šestero lepih, belih konj, ogrinjalo nad mrličem bilo je temno-rudeče žametasto, bogato obšito z zlatom. Veliko tisuč ljudi prišlo je gledat lepi spreved kljub pozne ure.

Včeraj bilo je truplo vojvodinje razpostavljeno v Avguštinski cerkvi od osme ure zjutraj do dveh popoldne, od 8. do 12. ure brale so se neprenehoma maše in ob 4. popoldne bil je slovesen spreved iz Avguštinske cerkve v cesarsko rakev pri kapucinih.

V obravnavi šolske postave pričel se je včeraj razgovor o §. 21.; proti oglasilo se je trinajst govornikov, za trije. Izid obravnave o tem §. pričakujemo v telegramu današnjega lista.

Iz Budapešta. — Morilec Majlatov Sponga prepeljan je bil preteklo nedeljo zjutraj s Požuna v tukajšnjo ječo. Zdravje njegovo se je tedaj toliko zboljšalo, da se je to moglo zgoditi brez nevarnosti za njegovo, v predstoječi preiskavi dragoceno življenje.

O tem, kaj se je o umoru izvedelo od Sponge, ne izvé se ničesa zavolj boljšega vspeha dalje preiskave. Vendar pa je nek ogerski časnik, ne vemo, v koliko, verjetno trdil, da po izpovedbah Sponginih ni dvomiti, da je on sam vdeležen pri umoru, nadalje zaprti telesni strežaj Majlatov, nadalje pa še tretja, zdaj še ne zaprta oseba. — O umoru samem se čuje, se ve da brez poročstva zanesljivosti, da so morilci Majlata zvezali ter med trpinčenjem zahtevali, naj jim pové, kje ima ključke od blagajnice. Ako jim je to končno povedal, ni znano, gotovo pa je, da so jih morilci našli, toda rabiti jih niso znali in iz blagajnice niso ničesa vzeli, ampak samo denar in dragocenosti, katere je imel pri sebi.

Srbska. — V Belem gradu pričela se je končna obravnava zoper vdovo Markovičevo zaradi poskušene umora kralja Milana. Pred nekaj časom prinesli so časniki novico, da bi bila umrla, pozneje pa se je to preklicalo, nasproti pa poročalo, da se je morilka hotela sama umoriti s tem, da si je z iglo žile odprla.

Ruščuk. — Grozovit roparski umor, podoben Majlatovemu, iznemirja prebivalce mesta. Roparji vlomili so, zvezavši posle, v hišo tukajšnjega laškega konsula, prihrumeli so v spalnico konzulovo in eden napadnikov zabodel ga je z nožem, da je bil koj mrtev, potem šli so v spalnico njegove gospé, so zahtevali jim povedati, kje ima denarje; ko jim tega ni koj povedala, ubil je

eden morilcev njenega malega otroka, in ko po daljnem iskanji niso ničesar našli, ustrelil jo je eden v glavo. Ko so roparji odšli, bilo je poslom še le drugo jutro mogoče sklicati ljudi; gospá je bila še toliko pri moči, da je povedala, kaj se je zgodilo, pa kmalu umrla je tudi ona. — To so pač še turške razmere.

Laška. — Pretekli teden bila je v Vidmu končna obravnava zoper Oberdankova tovarša pri name-ravanem napadu na našega cesarja v Trstu takrat, ko so se lansko leto obhajale znane zgodovinske svečanosti. Laška sodnija stavila je zatoženca pred porotnike, obravnava je bila javna in med pričami zaslišani so bili tudi naši žandarji; prebrale so se izpovedbe Oberdankove, pa porotniki izrekli so, da sta zatoženca nekriva. Znamenje, kakošen duh še zmiraj veje pri naših sosednih „zaveznikih“.

Francoska. — Tukajšnji politični krogi se čutijo vsled evropskih razmer osamljene, in zato so potrti, toda trudijo se prikrivati svoja čutila. Pred vsem prizadeva si ministerstvo poravnati žalostne razmere državnega gospodarstva in je predložilo poslancem postavo, da naj se državna dolžna pisma (renta) zamené za nova, ki bodo donášala niže obresti. — Zbornica je sklenila, to postavo takoj obravnavati in jo bo gotovo tudi sprejela.

Angleška. — Sodnijska obravnava zoper morilce Burkove in Cavendish-eve se nadaljuje. Pri zadnjem zatožencu se porotniki niso mogli zediniti na sodbo. To so naznanili sodniku in na vprašanje, ali potrebujejo razjasnila, rekli so, da tega ne, ampak več dokazov. Vsled tega so se za drugi dan priče zopet povabile; na ulicah pa so porotnike sprejeli z dobro-klici.

Ravno tako zanimive so obravnave zoper zarotnike Irce amerikske, ki so žugali parlament in cela predmestja londonska razdejati s smodnikom, dinamitom in nitro-glicerinom. — Prav zanimive so izpovedbe priče izmed zatožencev, ki je bil ne vedoč, za kaj se gre, med zarotnike z Amerike na Angleško poslan s peklen-sko mašino, ne vedoč, kaj je to, in odločen, morebiti najgrozovitejše delo sam doprinesti, ne da bi bil vedel, kaj dela. Ko je priča sprevidel, za kaj se gre, ostrmel je in naznanil vse policiji, kar mu je bilo znanega. S tem je postal glavna priča zoper zdaj deloma zaprte zatožence, katere so taki zarotniki niže vrste poznali samo po številkah.

Hud boj je med Irsko in Angleško, pa konca boja ne bo, dokler se vsaj deloma ne poravnajo v nebo upi-joče Ircem prizadete krivice.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 25. aprila ob 1. uri 52 min. pop.

Ravno se je pričela obravnava paragrafa 48. šolske postave; tretje branje bo jutri ali v petek. Danes je pogreb soproge ministerskega tajnika Levičnika.

Žitna cena

v Ljubljani 18. aprila 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 80 kr. — banaške 8 gold. 48 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 71 kr. — ajde 4 gold. 55 kr. — ovsa 2 gold. 93 kr. — Krompir 3 gold. 12 kr. 100 kilogramov.